©Documentul a fost pus la dispoziţie cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) şi R.A. „Monitorul Oficial" (www.monitoruloficial.ro). Permisiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial" (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Emitent: CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 452 din 27 mai 2005

HOTĂRÂREA
din 12 octombrie 2004
în cauza Bursuc împotriva României
(Cererea nr. 42.066/98)
Definitivă la

12 ianuarie 2005

www.JURI.ro

În cauza Bursuc împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secţia a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din domnii J.-P. Costa, preşedinte, A. B. Baka, L. Loucaides, C. Bîrsan, K. Junwiert, V. Butkevych, doamna W. Thomassen, judecători, şi doamna S. Dolle, grefier de secţie,după deliberare în Camera de Consiliu la datele de 4 noiembrie 2003 şi 21 septembrie 2004,

pronunţă hotărârea pe care a adoptat-o la data de 21 septembrie 2004.

PROCEDURĂ

1. La originea cauzei se află Cererea nr. 42.066/98 introdusă împotriva României, prin care un cetăţean al acestui stat, domnul Ion Bursuc (*reclamantul*), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului (*Comisia*) la data de 21 mai 1998, în temeiul fostului articol 25 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale (*Convenţia*).În urma decesului reclamantului din data de 24 ianuarie 2001, soţia sa, doamna Laura Bursuc, şi-a exprimat la data de 6 martie 2001 dorinţa de a continua procesul. Pentru motive de ordin practic, prezenta hotărâre va continua să îl numească pe domnul Bursuc „reclamant", deşi această calitate ar trebui să fie atribuită doamnei Bursuc [Hotărârea *Dalban împotriva României* (GC), Plângerea nr. 28.114/95, paragraful 1, Culegere de hotărâri şi decizii 1999 - VI].

2. Până la deces, reclamantul a fost reprezentat de către soţia sa, doamna Laura Bursuc, avocat din Piatra-Neamţ. Guvernul român (*Guvernul*) este reprezentat de către doamna R. Rizoiu, Agentul Guvernului român la Curtea Europeană a Drepturilor Omului din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul susţine în special că a fost supus la rele tratamente de către agenţii de poliţie în timpul perioadei de reţinere.

4. Cererea a fost transmisă Curţii la data de 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 adiţional la Convenţie.

5. Cererea a fost repartizată primei secţii a Curţii (conform art. 52 din Regulamentul Curţii, denumit în continuare *regulament*). În cadrul acestei secţii, camera desemnată să examineze cererea (conform art. 27 alin. 1 din Convenţie) a fost constituită potrivit art. 26 alin. 1 din regulament.

6. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat structura secţiilor sale (art. 25 alin. 1 din regulament). Cererea a fost repartizată celei de-a doua secţii a Curţii, astfel reorganizată (art. 52 alin. 1).

7. Prin decizia din 4 noiembrie 2003, camera a recunoscut calitatea văduvei reclamantului de a continua procesul în locul său, declarând cererea admisibilă. Curtea a solicitat Guvernului prezentarea unor informaţii suplimentare.

8. Guvernul a răspuns printr-o scrisoare din data de 4 decembrie 2003.

9. Atât reclamantul, cât şi Guvernul au depus observaţii scrise cu privire la fondul cauzei (conform art. 59 alin. 1 din regulament).

ÎN FAPT

I. Circumstanţele cauzei

10. Reclamantul s-a născut în anul 1949 şi a avut domiciliul în Piatra-Neamţ, până la decesul său, survenit la data de 24 ianuarie 2001.

A. Relele tratamente la care reclamantul pretinde că a fost supus

1. Tratamentele incriminate

a) Teza reclamantului

11. La 27 ianuarie 1997, în jurul orei 19,45, reclamantul, de profesie consilier juridic, a fost oprit de către 2 agenţi de poliţie, C.S. şi C.P., în timp ce se afla într-un bar din sediul Partidului Democrat din Piatra-Neamţ. Cei 2 agenţi de poliţie s-au adresat reclamantului, solicitându-i în mod nepoliticos să prezinte cartea de identitate („Dă buletinul, bă”). Reclamantul le-a răspuns pe acelaşi ton („De ce, bă?”). Drept răspuns, cei 2 agenţi de poliţie l-au lovit pe reclamant cu pumnii şi cu picioarele, i-au pus cătuşe şi l-au târât într-o maşină a poliţiei, parcată la o distanţă de 30 de metri de sediul partidului. În maşina, reclamantul a fost din nou lovit cu pumnii şi cu bastoanele, astfel încât a căzut într-o stare de semiconştienţă.

12. Adus la sediul poliţiei, reclamantul a fost dus într-o cameră unde a fost bătut cu bestialitate de către aproximativ 8 poliţişti. Aceştia l-au aruncat pe reclamant pe jos, l-au bătut

www.JURI.ro

cu picioarele, i-au aplicat lovituri de baston, au aruncat cu apă pe el şi au urinat asupra sa. Maltratat mai mult de 6 ore, reclamantul a leşinat în mai multe rânduri.

13. La 28 ianuarie, în jurul orei 2 dimineaţa, soţia reclamantului - fiind anunţată prin telefon - a sosit la sediul poliţiei. L-a văzut pe reclamant întins pe pardoseală, cu capul însângerat, ochii umflaţi şi ud. Repeta strigând „nu am făcut nimic!" şi, într-un limbaj relativ incoerent, presărat cu invective („măgarii"), acuza poliţiştii că l-au arestat ilegal şi că l-au torturat. Soţia reclamantului a solicitat informaţii despre motivele pentru care soţul său se afla acolo şi unul dintre poliţişti i-a răspuns că acesta fusese implicat într-o dispută cu un barman de la barul Partidului Democrat. În acel moment, reclamantul a leşinat, astfel că poliţiştii l-au stropit cu apă, pentru a-şi reveni. Au scos-o pe soţia reclamantului pe culoar şi au chemat jurnaliştii de la televiziunea locală. Când a sosit echipa televiziunii, poliţiştii au invitat cameramanul în sala în care se afla reclamantul, permiţându-i-se cameramanului să realizeze un reportaj cu privire la cazul lui.

14. După ce jurnaliştii au plecat, soţia reclamantului - care aşteptase până atunci pe culoar - i-a auzit pe agenţii de poliţie felicitându-se pentru a-i fi chemat pe jurnalişti, obţinând astfel probe împotriva reclamantului. Fiindcă starea acestuia se înrăutăţea, poliţiştii au fost de acord să îl transporte la Spitalul de Psihiatrie din Piatra-Neamţ, unde acesta a sosit în jurul orei 4 dimineaţa. După ce i s-au administrat calmante, având în vedere starea gravă de sănătate, o echipă de medici a decis transportarea reclamantului la Spitalul de Neurochirurgie din Iaşi. Poliţiştii care îl însoţeau pe reclamant s-au împotrivit, pentru că maiorul C., comandantul adjunct al comisariatului din Piatra-Neamţ, le ordonase să îl aducă pe reclamant înapoi la poliţie.

b) Teza Guvernului

15. La 27 ianuarie 1997, către ora 12 noaptea, reclamantul a ajuns la barul situat la parterul sediului Partidului Democrat, la bar nefiind în acel moment decât chelneriţa şi agentul de pază al barului. Reclamantul, în stare de ebrietate, a agresat-o verbal pe chelneriţa. Agentul de pază a intervenit, atrăgându-i reclamantului atenţia asupra comportamentului său. Având în vedere agresivitatea reclamantului, agentul de pază a chemat un echipaj de poliţie care se afla în apropiere. Cei 2 poliţişti chemaţi - C.S. şi C.R. - i-au cerut reclamantului să îşi decline identitatea. Nu au manifestat nici cea mai mică agresivitate verbală sau fizică faţă de reclamant, dimpotrivă, acesta a manifestat violenţă faţă de poliţie.

16. Confruntându-se cu refuzul reclamantului de a-şi declina identitatea, poliţiştii l-au condus la sediul poliţiei. A fost dus într-o maşină, însoţit de alţi 2 poliţişti, A.S. şi C.P., precum şi de agentul de pază de la bar. În timpul transportului, reclamantul s-a comportat agresiv, încercând să-l împiedice pe poliţistul C.P. să îl ducă la maşina. A fost imobilizat de către agentul de pază al barului care se aşezase lângă el.

17. Ajuns la secţia de poliţie, a fost supus unei percheziţii corporale. A continuat să fie agresiv, adresând injurii poliţiştilor şi lovind scaunele şi mesele din sala în care fusese adus.

www.JURI.ro

18. O echipă a televiziunii locale în căutare de evenimente nocturne a ajuns în acel moment şi a filmat imagini cu reclamantul.

19. Unul dintre poliţiştii de serviciu a informat-o pe doamna Bursuc că soţul său se afla la secţia de poliţie. Aceasta s-a deplasat la secţie însoţită de un vecin, ajungând în jurul orei 2 dimineaţa. Doamna Bursuc a solicitat ca reclamantul să fie transportat la spital. La ora 4,20 dimineaţa a fost internat la Spitalul de Psihiatrie din Piatra-Neamţ.

20. De la 29 ianuarie la 4 februarie 1997, reclamantul a fost internat la Spitalul de Neurochirurgie din Iaşi.

2. Examenele medico-legale la care a fost supus reclamantul

21. La 29 ianuarie 1997, reclamantul a fost internat într-o stare gravă la Spitalul de Neurochirurgie din Iaşi, cu diagnosticul „comoţie cerebrală, edem cerebral difuz ca urmare a unui traumatism cranio-cerebral”.

22. La 29 ianuarie 1997, reclamantul a fost de asemenea examinat de către un medic legist, C.V., care a menţionat în raportul său:

„Traumatism cranio-cerebral acut închis, prin agresiune; decelare papilară temporară la ambii ochi; tumefacţie violacee înnegrită de 4/4 cu închiderea fantei palpebrale; tumefacţie în zona parotidiană dreaptă de 6-6 cm cu echimoză violacee de 3/3 cm; în spatele urechii, echimoză violacee discontinuă de 3/2 cm;

– două excoriaţii de 1,1 cm fiecare pe partea dorsală a metacarpului de la mâna dreaptă; două excoriaţii de 1 cm fiecare pe partea dorsală a metacarpului de la mâna stângă;

– (reclamantul) acuză dureri toracice laterale şi ameţeli.”

Concluziile raportului sunt astfel redactate:

„Reclamantul prezintă leziuni traumatice de tipul hematom pariorbitar (ochiul drept), excoriaţii şi echimoze produse prin lovirea cu mijloace proprii şi posibil corp dur, care pot data din 27.01.1997. Leziunile necesită 4-5 zile de îngrijiri medicale de la data producerii, dacă nu intervin complicaţii.”

23. Reclamantul a părăsit liber spitalul de la Iaşi la 4 februarie 1997. În biletul de externare se precizează că a fost internat pentru cefalee, ameţeli, apărute după un traumatism cranio-cerebral, însoţite de tulburări nevrotice, agitaţie psihomotorie, slabă capacitate de concentrare şi memorare. Reclamantului i s-a recomandat concediu de 10 zile, cu posibilitatea prelungirii în urma unei noi examinări.

24. Având în vedere refuzul medicilor din spitalul de la Iaşi de a efectua anumite examene medicale, la 5 februarie 1997, reclamantul s-a adresat Spitalului Judeţean Mureş, unde a fost mai întâi examinat în cadrul secţiei de chirurgie. Raportul chirurgului care l-a examinat a menţionat diagnosticul „dolicosigmă” (prelungire excesivă a colonului sigmoid) care putea fi provocat de un traumatism şi de o angină pectorală survenită cel mai probabil în

www.JURI.ro

urma unui traumatism. La 10 februarie 1997, reclamantul a fost supus unui examen tomografic prin calculator, evidenţiindu-se astfel existenţa unui edem cerebral difuz vasogenic de origine traumatică.

25. La 12 februarie 1997, reclamantul a fost reexaminat de către medicul legist C.V., care a menţionat în raportul său:

„Reclamantul a fost reexaminat astăzi, 12 februarie 1997. Din biletul de externare emis de spitalul de neurochirurgie din Iaşi, unde reclamantul a fost internat în intervalul 29 ianuarie la 5 februarie 1997 cu diagnosticul de «comoţie cerebrală» şi din raportul examenului tomografic rezultă că reclamantul a suferit un traumatism cranian cerebral prin agresiune, cu un edem cerebral difuz vasogenic. Consider că (reclamantul) are nevoie de 18-19 zile suplimentare de tratament medical, în lipsa complicaţiilor."

26. La 18 martie 1997, reclamantul a fost din nou examinat de către un medic neuropsihiatru, care a constatat existenţa sechelelor unui traumatism cranian cerebral, însoţit de cefalee şi ameţeli. I s-a recomandat un concediu de 10 zile.

27. O tomografie efectuată la spitalul din Târgu Mureş la 31 iulie 1997 a relevat o adâncire către vertex a şanţului central drept posibil sechelară în contextul unui traumatism cranian.

3. Evoluţia stării de sănătate a reclamantului ulterior agresiunii suferite în noaptea de 27-28 ianuarie 1997

28. În perioada 1997-1998, reclamantul a fost în mai multe rânduri internat pentru afecţiuni cardiace. La 5 august 1999 a fost victima unui accident rutier în urma căruia a suferit o contuzie toracică şi fractura umărului drept, şoferul maşinii decedând. În mai 2000, reclamantul a fost supus unei intervenţii chirurgicale pentru extirparea unei tumori pe creier. În iulie 2000, tumoarea a recidivat şi reclamantul a fost supus unei noi intervenţii chirurgicale. A decedat la 24 ianuarie 2001.

B. Ancheta penală privind atât relele tratamente suferite de către reclamant, cât şi ultrajul comis de către acesta împotriva poliţiştilor

1. Urmărirea penală desfăşurată de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamţ şi de către Inspectoratul Judeţean de Poliţie Neamţ

29. La 28 ianuarie 1997, Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamţ, sesizat din oficiu, a început o anchetă împotriva reclamantului pentru ultrajul comis faţă de poliţiştii prezenţi în momentul arestării şi deţinerii sale.

30. La 27 februarie 1997, reclamantul a depus o plângere împotriva a 8 poliţişti despre care a pretins că l-au maltratat. A indicat că doreşte să fie audiat în prezenţa soţiei sale, avocat ales pentru a-l apăra, şi a solicitat ca 5 martori să fie audiaţi, printre care soţia sa şi N.P., vecinul care a însoţit-o pe aceasta din urmă la poliţie, în noaptea de 27-28 ianuarie 1997. Reclamantul nu s-a constituit parte civilă în cauză.

www.JURI.ro

31. Datorită obiectului lor care determina conexitatea la nivelul faptelor, dosarul privându-l pe reclamant şi plângerea sa pentru rele tratamente din partea poliţiştilor au făcut obiectul unui singur dosar instrumentat de Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamţ.

32. La 5 martie 1997, parchetul a dispus ca reclamantul să fie supus la efectuarea unei expertize medico-legale pentru a stabili realitatea relelor tratamente suferite, precum şi efectele lor asupra stării de sănătate a reclamantului.

33. La 10 aprilie 1997, un raport medico-legal din data de 28 martie 1997 a fost înaintat parchetului de către laboratorul local de medicină legală. Raportul reţinea şi rezuma concluziile certificatelor medico-legale din 29 ianuarie şi 12 februarie 1997, precum şi concluziile foilor de observaţii medicale, întocmite în perioada internărilor reclamantului - la 28 şi 29 ianuarie 4 februarie 1997. Raportul a stabilit că reclamantul prezenta un traumatism cranian cerebral acut închis, evidenţiat prin tumefacţie, echimoze, excoriaţii, comoţie cerebrală şi posibil edem cerebral. Ţinând cont de caracterul acestor leziuni, s-a concluzionat că nu au pus în pericol viaţa reclamantului, dar că necesită 12-14 zile de îngrijiri medicale şi că determină o incapacitate temporară de muncă.

34. În paralel cu ancheta desfăşurată de către parchet, inspectoratul judeţean de poliţie a desfăşurat la rândul său o anchetă privind evenimentele din noaptea de 27-28 ianuarie 1997.

35. La 11 aprilie 1997, martorul N.P. a fost audiat de către poliţie. A declarat că l-a văzut pe reclamant la comisariatul din Piatra-Neamţ în noaptea de 27 ianuarie 1997. Reclamantul era întins pe jos, cu faţa la podea, cu mâinile prinse la spate. Spunea fără încetare că nu făcuse nimic şi folosea expresii destul de violente. Martorul a declarat că reclamantul nu prezenta răni sau urme de violenţă.

36. Într-o declaraţie din 2 mai 1997, acelaşi martor a declarat că reclamantul avea faţa umflată, nerecunoscând pe nimeni din jurul lui, era incoerent şi repeta fără încetare „...m-aţi bătut, mă măgarilor, netrebnicilor şi bandiţilor, fără să fac nimic”. Martorul a declarat, de asemenea, că s-a întors la comisariat în jur de ora 6 pentru a da o declaraţie, dar că poliţia l-a obligat să semneze o declaraţie deja redactată şi că nu a avut timp să o citească înainte de a o semna.

37. Poliţia şi Parchetul i-au audiat şi pe D.D., chelneriţa la barul sediului Partidului Democrat, şi pe V.D.P., agent de pază la sediul aceluiaşi partid. În cele două declaraţii făcute în faţa maiorului C. şi datând din 28 ianuarie 1997 şi 14 mai 1997, D.D. a afirmat că reclamantul a venit în bar între ora 22 şi miezul nopţii şi că ea însăşi a chemat poliţia prin telefon, pentru că reclamantul, după ce a consumat 4 beri, a agresat-o verbal, a devenit foarte violent cu ceilalţi clienţi ai barului, lovindu-l chiar pe V.D.P.

38. Conform primei declaraţii a acestui martor, reclamantul a venit la bar spre miezul nopţii deja beat şi, după ce a comandat o cafea şi o bere, a insultat-o pe D.D. Nu mai erau alţi clienţi în bar. Din cauza refuzului reclamantului de a se calma, V.D.P. a ieşit în stradă căutând ajutor şi revenind însoţit de 2 poliţişti. Reclamantul şi martorul au fost ulterior duşi la comisariat.

www.JURI.ro

39. În a doua declaraţie din 20 mai 1997, V.D.P. a declarat că, după sosirea celor 2 poliţişti în bar, reclamantul l-a pălmuit pe unul dintre ei. Conform martorului V.D.P., poliţiştii nu i-au pus cătuşe reclamantului, ci l-au convins să îi urmeze la comisariat. Ieşind din bar, reclamantul s-a împiedicat pe scări şi a căzut. În maşina poliţiei, în drum spre comisariat, reclamantul a fost foarte violent, lovindu-i pe poliţişti şi pe şofer. La comisariat a continuat să aibă un comportament agresiv, lovind cu picioarele scaunele şi mesele. Pentru a evita automutilarea care ar fi putut fi ulterior utilizată împotriva lor, poliţiştii i-au pus cătuşe reclamantului. În final, V.D.P. a declarat că nici un poliţist nu l-a lovit pe reclamant şi nici nu l-a insultat.

40. Printr-o adresă din 20 mai 1997, Direcţia Judeţeană de Poliţie Neamţ a solicitat Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamţ să urgenteze definitivarea cercetărilor în dosarul de ultraj privându-l pe reclamant, informând în acelaşi timp parchetul că plângerea acestuia pentru rele tratamente fusese examinată, dar că, având în vedere imposibilitatea confirmării faptelor, dosarul a fost trimis Parchetului Militar Bacău cu propunerea de neîncepere a urmăririi penale, pe motivul că nu s-a dovedit că cei 8 poliţişti în cauză au comis o infracţiune. Din contră, se pare că reclamantul şi-a aplicat singur lovituri, provocând răni, trântindu-se la pământ, lovindu-se singur de picioarele meselor şi scaunelor din sala comisariatului unde a fost adus în noaptea de 27-28 ianuarie 1997.

41. Nefiind audiată, soţia reclamantului a depus la dosarul de ultraj o declaraţie din data de 29 mai 1997. A afirmat că la 27 ianuarie 1997 a semnat un contract de asistenţă juridică cu G.P., unchiul maiorului C., în cadrul unei proceduri de partaj între G.P. şi maiorul C. Conform afirmaţiilor doamnei Bursuc, G.P. o avertizase asupra riscului pe care ar putea să îl întâmpine prin participarea la o procedură împotriva maiorului C.Cu privire la circumstanţele arestării soţului ei a relatat că la data de 27 ianuarie 1997, către ora 20,30, îngrijorată de faptul că soţul ei încă nu se întorsese acasă, s-a deplasat la sediul Partidului Democrat, unde reclamantul trebuia să se întâlnească cu câţiva prieteni. La bar nu era decât chelneriţa care i-a spus că este nou-angajată şi că nu îl cunoştea pe reclamant, dar că poliţia arestase o persoană în bar cu puţin timp înainte. Soţia reclamantului a sunat la poliţie, unde i s-a precizat că soţul ei nu se afla acolo. Doar în jur de ora 1 dimineaţa, în timp ce se întorcea la domiciliu, a primit un telefon de la numitul G., care a informat-o despre prezenţa soţului ei la comisariat.

Ajunsă la comisariat în prezenţa vecinului său N.P., l-a văzut pe reclamant întins la pământ, plin de sânge. Pentru că leşinase, poliţiştii au turnat apă pe reclamant şi, după filmarea câtorva imagini pentru televiziunea locală, au permis soţiei reclamantului transportarea acestuia la spital. În declaraţia sa, doamna Bursuc s-a plâns de faptul că poliţia a intervenit în timpul internării reclamantului, pentru ca examenele medicale să nu fie complete şi pentru ca rănile să fie diminuate. În final, l-a acuzat pe maiorul C. de a fi în spatele acestei înscenări, al cărei scop este acela de a o intimida şi a o determina să renunţe la apărarea lui G.P. În procesul de partaj. De asemenea, a protestat împotriva instrumentării cauzei de către maiorul C., pe care l-a acuzat că a dispus arestarea reclamantului.

www.JURI.ro

42. Cu toate că a fost invitat la inspectoratul judeţean de poliţie pentru a fi audiat în această cauză, reclamantul nu s-a prezentat, motivând că anchetatorii nu erau alţii decât colegii poliţiştilor acuzaţi de rele tratamente, desfăşurându-şi cu toţii activitatea, anchetatori şi anchetaţi, în cadrul Direcţiei Judeţene de Poliţie Neamţ.

43. Prin rezoluţia din 10 iunie 1997, Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamţ şi-a declinat competenţa în favoarea Parchetului Militar Bacău, motivând că pe lângă acuzaţia de ultraj împotriva reclamantului, cauza priveşte în mod egal şi răspunderea penală a poliţiştilor acuzaţi de rele tratamente.

2. Ancheta penală desfăşurată de Parchetul Militar Bacău

44. În timpul instrumentării dosarului de către Parchetul Militar Bacău, reclamantul nu a fost niciodată citat sau audiat. D.D. şi V.D.P., cei 2 martori citaţi de către parchet, au fost audiaţi la data de 7, respectiv 18 august 1997. Declaraţiile poliţiştilor acuzaţi au fost luate la 3 februarie 1998. Aceştia au declarat că reclamantul nu a fost lovit de poliţişti în timpul deţinerii sale, ci că acesta din urmă a manifestat un comportament violent, lovindu-i cu pumnii şi cu picioarele pe mai mulţi dintre ei. Un poliţist, I.T., a declarat că reclamantul s-a dat cu capul de podea şi de perete. Un alt poliţist, I.Ş., a declarat că reclamantul s-a lovit cu capul de podea şi că în timpul deplasării în maşina de poliţie s-a lovit cu capul de părţile metalice ale maşinii. Doi alţi poliţişti, A.S. şi P.C., au susţinut de asemenea că reclamantul s-a lovit singur de podea, fiind într-o stare de agresivitate şi de tulburări psihice. Un al cincilea poliţist, C.H., nu a făcut nici o menţiune cu privire la actele de automutilare comise de către reclamant, în schimb a făcut menţiuni despre comportamentul violent al reclamantului faţă de ceilalţi, în condiţiile în care nici un poliţist nu l-ar fi lovit. Doi alţi poliţişti, C.R. şi C.S., au declarat că nu l-au însoţit pe reclamant la secţia de poliţie. Cel de-al optulea poliţist a declarat că nu a fost prezent la evenimentele în cauză.

45. La 4 februarie 1998, Parchetul Militar Bacău a dispus neînceperea urmăririi penale, motivând că reclamantul nu a dovedit că cei 8 poliţişti ar fi comis o infracţiune. Prin aceeaşi rezoluţie, Parchetul Militar Bacău a trimis dosarul, pentru faptele imputate reclamantului, Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamţ pentru continuarea anchetei.

46. Reclamantul a formulat o plângere împotriva soluţiei din 4 februarie 1998, respinsă printr-o ordonanţă din 16 martie 1998. Soluţia a fost motivată prin faptul că ancheta fusese completă, probele în mod judicios apreciate şi că rezoluţia de neîncepere a urmăririi penale era temeinică şi legală.

47. La 2 martie 1998, reclamantul a formulat o plângere către Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie. Această plângere a fost reiterată la data de 29 iulie 1998.

48. La 18 august 1998, procurorul B. din cadrul secţiei parchetelor militare de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie a dispus clasarea fără răspuns a acestei plângeri, motivând că Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie deja a examinat aceeaşi plângere la 15 octombrie 1997 şi 25 februarie 1998, dispunând respingerea ei. Procurorul B. a menţionat, fără să indice nici o dată, că în speţa „comunicările necesare către petent au fost efectuate”.

www.JURI.ro

49. Conform reclamantului, acesta nu a primit niciodată răspuns din partea Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie.

C. Continuarea anchetei penale împotriva reclamantului pentru ultraj

50. La 27 februarie 1998, Direcţia Judeţeană de Poliţie Neamţ a transmis Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamţ dosarul de urmărire penală privându-l pe reclamant.

51. Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamţ l-a audiat pe reclamant la 3 aprilie 1998.

52. La 12 iunie 1998, parchetul a dispus efectuarea unei expertize psihiatrice pentru evaluarea discernământului reclamantului, având drept motiv comportamentul deosebit de violent al acestuia la momentul derulării faptelor.

53. Reclamantul a formulat o plângere împotriva soluţiei procurorului şi a refuzat să se prezinte la examenul psihiatric.

54. Prin rechizitoriul din data de 8 octombrie 1998, parchetul l-a trimis pe reclamant în judecată, în faţa Tribunalului Neamţ, pentru ultraj împotriva a 2 poliţişti, C.P. şi C.R. Reclamantul a fost acuzat că l-a pălmuit pe C.R. de două ori şi că, printr-o lovitură de picior, i-a provocat o rană la mâna lui C.R., rană care a necesitat 2-3 zile de îngrijiri medicale.

55. Ca urmare a solicitării reclamantului, la 2 decembrie 1998 şi 10 februarie 1999, Tribunalul Neamţ a suspendat examinarea cauzei. Reclamantul a sesizat Curtea Supremă de Justiţie cu o cerere de strămutare a dosarului la un alt tribunal decât cel în mod normal competent, pentru o mai bună administrare a justiţiei.

56. La 2 aprilie 1999, Curtea Supremă de Justiţie a dispus trimiterea dosarului la Tribunalul Alba. Prin adresa din 28 aprilie 1999, dosarul a fost transmis de către Tribunalul Neamţ la Tribunalul Alba.

57. La 14 iunie 1999, această instanţă a constatat că martorii propuşi de către parchet au fost incorect citaţi şi a dispus citarea lor pentru data de 13 septembrie.

58. La 9 septembrie 1999, reclamantul a solicitat o amânare pe motivul că la 5 august fusese victima unui accident rutier în urma căruia a fost necesară spitalizarea.

59. La 13 septembrie şi 25 octombrie 1999, tribunalul a constatat că reclamantul nu putea să se prezinte şi că martorii acuzării nu se prezentaseră, fixând examinarea cauzei la o dată ulterioară. Tribunalul a dispus iniţial ca martorii citaţi să se prezinte sub sancţiunea amenzii. Ulterior, tribunalul a dispus citarea lor sub sancţiunea de a fi aduşi în faţa instanţei cu mandat de aducere.

60. La 13 decembrie 1999, reclamantul s-a prezentat la instanţă. Tribunalul a constatat că martorii acuzării nu au fost aduşi şi a dispus din nou citarea lor cu mandat de aducere.

61. La 24 ianuarie 2000, reclamantul nu a fost prezent, la fel şi martorii propuşi de către parchet. Tribunalul a dispus din nou citarea lor cu mandat de aducere.

WWW.JURI.ro

62. La 6 martie 2000, reclamantul s-a prezentat, însă martorii acuzării nu au fost aduşi. Reclamantul a prezentat mijloacele sale de probă şi procurorul a stăruit ca martorii pe care îi propusese parchetul să fie audiaţi. Cu această ocazie, Tribunalul Alba a solicitat prin comisie rogatorie Tribunalului Bacău ca martorii propuşi să fie audiaţi de către această instanţa.

63. La 27 aprilie, 11 mai şi 1 iunie, Tribunalul Bacău a dispus amânarea examinării cauzei, pentru că martorii nu s-au prezentat la audieri. De fiecare dată, tribunalul a dispus citarea lor cu mandat de aducere.

64. La 22 iunie 2000, Tribunalul Bacău a audiat prin comisie rogatorie 7 martori.

65. Datorită stării de sănătate a reclamantului, care se agrava progresiv, la 10 iulie şi 21 august 2000, Tribunalul Alba a dispus efectuarea unei expertize de către laboratorul medico-legal pentru a se stabili dacă starea sa de sănătate îi permitea prezentarea în faţa instanţei.

66. La 25 septembrie 2000, tribunalul a dispus suspendarea cauzei datorită stării de sănătate a reclamantului, care nu îi permitea să participe la procedură. Efectuarea unei noi expertize medico-legale privind starea de sănătate a fost dispusă la data de 6 noiembrie 2000.

67. Reclamantul a decedat la data de 24 ianuarie 2001. Prin hotărârea din 12 februarie 2001, tribunalul a constatat încetarea acţiunii penale împotriva sa, ca urmare a decesului.

II. Dreptul intern pertinent

68. Dispoziţiile privind statutul procurorilor militari erau prevăzute de Legea nr. 54 din 9 iulie 1993 privind organizarea tribunalelor şi a parchetelor militare, dispunându-se astfel:

„Articolul 17 - Atribuţiile Ministerului Public sunt îndeplinite prin procurori militari constituiţi în parchete militare, pe lângă fiecare instanţă militară.

Articolul 23 - Judecătorii militari şi procurorii militari au calitatea de magistraţi şi fac parte din corpul magistraţilor.

Articolul 24 - Poate fi numit magistrat militar persoana care (...) are calitatea de ofiţer activ.

Articolul 30 - Magistraţii militari sunt militari activi şi au toate drepturile şi obligaţiile ce decurg din această calitate.Acordarea gradelor militare şi înaintarea în grad a magistraţilor militari se fac potrivit normelor aplicabile cadrelor permanente din Ministerul Apărării Naţionale.

www.JURI.ro

Articolul 31 - Încălcarea de către magistraţii militari a normelor stabilite prin Regulamentul disciplinei militare atrage răspunderea lor în conformitate cu prevederile acestuia."

69. La data desfăşurării evenimentelor, organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române era reglementată de Legea nr. 26 din 12 mai 1994, în virtutea căreia poliţiştii aveau calitatea de militari activi. Urmărirea penală şi judecarea poliţiştilor pentru comiterea faptelor interzise de legea penală, datorită calităţii lor de militari activi, intrau în competenţa parchetelor şi instanţelor judecătoreşti militare.

70. Această lege a fost abrogată de Legea nr. 218 din 23 aprilie 2002 privind organizarea şi funcţionarea poliţiei şi Legea nr. 360 din 6 iunie 2002 privind Statutul poliţistului, în virtutea cărora Ministerul de Interne a fost demilitarizat, poliţiştii având de acum înainte calitatea de funcţionari publici. Urmărirea penală şi judecarea poliţiştilor intră în competenţa parchetelor şi instanţelor ordinare.

ÎN DREPT

I. Asupra pretinsei încălcări a art. 3 din Convenţie

71. Reclamantul invocă încălcarea art. 3 din Convenţie, care prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante."

72. Curtea arată că, sub acest aspect, cererea reclamantului se referă, pe de o parte, la tratamentele suferite de acesta în timpul reţinerii sale din noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997 şi, pe de altă parte, la calitatea anchetei desfăşurate de autorităţi cu privire la tratamentele menţionate.

1. În ceea ce priveşte pretinsele rele tratamente aplicate reclamantului de către poliţişti în timpul reţinerii

A. Argumentele părţilor

a)Reclamantul

73. Văduva reclamantului, care a transmis observaţiile sale în martie 2001, după decesul reclamantului, menţionează concluziile rapoartelor medico-legale efectuate în acest caz şi care atestă violenţele pe care le-a suferit reclamantul când era sub supravegherea poliţiştilor. Ea subliniază gravitatea deosebită a relelor tratamente la care a fost supus soţul său. Ea apreciază că acestea au fost aplicate în mod intenţionat, cu scopul unic de a-i produce suferinţe acute, de a-l umili şi de a-l înjosi. Văduva reclamantului solicită Curţii să reţină, de asemenea, că relele tratamente aplicate i-au afectat grav sănătatea, decesul intervenit la 24 ianuarie 2001, fiind consecinţa numeroaselor complicaţii ale edemului cerebral difuz constatat imediat după violenţele din noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997.

b)Guvernul

www.JURI.ro

74. Guvernul contestă acuzaţiile privind relele tratamente. Referindu-se la elementele de probă obţinute în timpul cercetărilor efectuate de către autorităţile interne, acesta susţine că reclamantul nu a fost supus nici unei forme de violenţă din partea poliţiştilor. Aceştia l-au interpelat doar cu scopul de a-l determina să îşi declare identitatea şi să înceteze comportamentul agresiv faţă de chelneriţă şi poliţişti.

75. În ceea ce priveşte leziunile pe care reclamantul pretinde că le-a suferit şi atestate prin certificatele medicale, Guvernul susţine că acestea puteau să fi fost produse în timpul incidentului care a avut loc în bar înainte de sosirea poliţiştilor, între reclamant şi agentul de pază al localului. Atât aceste leziuni, cât şi traumatismul cranio-cerebral au fost produse ca urmare a propriilor fapte ale reclamantului. În opinia Guvernului, acesta a fost agresiv, recurgând la acte de automutilare şi nu îşi putea menţine echilibrul ca urmare a consumului de alcool, ceea ce ar fi putut face ca acesta să cadă.

76. În cele din urmă, Guvernul admite că unele leziuni uşoare ar fi putut fi inerente procesului de imobilizare a reclamantului, pe care comportamentul său agresiv l-a făcut absolut necesar.

77. Guvernul remarcă, de asemenea, că reclamantul suferea de afecţiuni psihice şi că nu a fost nici un moment singur cu poliţiştii, întrucât agentul de pază al barului l-a însoţit şi el la secţia de poliţie. În ceea ce priveşte durata tratamentelor invocate, Guvernul apreciază că aceasta ar fi fost mai scurtă decât pretinde reclamantul.

B. Aprecierea Curţii

78. Curtea observă că părţile au puncte de vedere diferite cu privire la situaţia de fapt. Conform reclamantului, acesta a fost reţinut de poliţişti într-un bar, în seara de 27 ianuarie 1997, în jurul orei 20, şi condus la secţia de poliţie unde a fost bătut de aproximativ 8 poliţişti până la ora 2 dimineaţa. În jur de ora 4 dimineaţa, acesta a fost dus la spital într-o stare foarte gravă.

79. Conform Guvernului, reclamantul a fost reţinut de poliţişti în jurul orei 12, în noaptea de 27 spre 28 ianuarie, şi condus la secţia de poliţie ca urmare a refuzului acestuia de a-şi declara identitatea. Acesta a avut un comportament deosebit de violent faţă de poliţişti şi faţă de agentul de pază al barului. Poliţiştii nu l-au lovit. Reclamantul, care suferea de tulburări psihice, a fost singurul vinovat pentru rănile suferite. Leziunile şi contuzia cerebrală ar fi putut fi anterioare sosirii poliţiştilor la bar şi cauzate fie de o căzătură, determinată de lipsa de echilibru ca urmare a stării sale de ebrietate, fie prin automutilare.

80. Curtea reaminteşte că, atunci când o persoană este rănită în timpul reţinerii, perioadă în care aceasta se află în totalitate sub supravegherea ofiţerilor de poliţie, orice vătămare intervenită în acest interval dă naştere unor puternice prezumţii de fapt (a se vedea Hotărârea *Salman împotriva Turciei* [GC] nr. 21.986/93, § 100, CEDH 2000-VII). Prin urmare, Guvernului îi revine sarcina să ofere o explicaţie plauzibilă în ceea ce priveşte cauzele unor asemenea vătămări şi să producă probe care să demonstreze fapte de natură să pună sub semnul întrebării afirmaţiile victimei, în special dacă acestea sunt susţinute prin acte

www.JURI.ro

medicale (a se vedea, printre altele, hotărârile *Selmouni împotriva Franţei* [CG] nr. 25.803/94, § 87, CEDH 1999-V, *Berktay împotriva Turciei* nr. 22.493/93, § 167, 1 martie 2001, nepublicată, şi *Altay împotriva Turciei* nr. 22.279/93, § 50, 22 mai 2001, nepublicată). Având în vedere obligaţia autorităţilor de a răspunde pentru persoanele aflate sub supravegherea lor, Curtea a subliniat că achitarea poliţiştilor în cadrul acţiunii penale nu scuteşte statul pârât de obligaţiile care îi revin conform Convenţiei (a se vedea hotărârea *Berktay împotriva Turciei*, citată mai sus, § 168).

81. Curtea observă că reclamantul a suferit o agresiune în noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997. Vătămările au fost constatate în rapoartele medico-legale care atestau existenţa unui traumatism cranio-cerebral produs prin violenţă, însoţit de tumefieri, echimoze şi excoriaţii multiple la nivelul feţei şi al mâinilor, precum şi de un edem cerebral difuz şi de o angină pectorală survenite ca urmare a traumatismului.

82. Curtea observă că, cu excepţia unor leziuni „inerente procesului de imobilizare care s-a dovedit absolut necesar”, Guvernul contestă faptul că reclamantul ar fi suferit răniri grave în timpul reţinerii sale, perioadă în care s-a aflat în totalitate sub supravegherea poliţiştilor.

Guvernul afirmă că la originea traumatismului cranio-cerebral şi a leziunilor constatate la reclamant „s-ar fi putut afla” automutilarea, precum şi faptul că suferea de tulburări psihice şi că se afla în stare de ebrietate, ceea ce l-ar fi putut face să cadă, în noaptea incidentului, 27 spre 28 ianuarie 1997, înainte de sosirea în bar a poliţiştilor.

83. Curtea constată că rapoartele medico-legale prezentate în timpul anchetei interne şi transmise Curţii nu indică ipoteza unei căzături sau a automutilării, ci cea a agresiunii. De altfel, nici în faţa autorităţilor interne, nici în faţa Curţii nu a fost prezentat nici un certificat medical care să ateste o maladie psihică a reclamantului, cu excepţia menţiunilor - care, de altfel, sunt ulterioare agresiunii - făcute în raportul redactat la externarea din 4 februarie 1997 şi care se referă la „tulburări nevrotice, agitaţie psihomotorie şi capacitate de concentrare şi de memorare slabe” (a se vedea paragraful 23 de mai sus).

84. Mai mult, dispoziţiile martorilor audiaţi de parchet sunt contradictorii şi lipsite de precizie (paragrafele 35-40 de mai sus) în ceea ce priveşte prezentarea incidentului care a dus la rănirea gravă a reclamantului. De asemenea, acesta din urmă nu a fost niciodată audiat de anchetatori (paragrafele 42-44 de mai sus).

85. În măsura în care leziunile constatate la reclamant ar fi putut fi provocate, după cum susţine Guvernul, de incidentul care a avut loc în barul Partidului Democrat înainte de sosirea poliţiştilor, între agentul de pază al barului şi reclamant, Curtea remarcă faptul că nici una dintre piesele dosarului de cercetare penală internă nu confirmă această ipoteză.

De altfel, Curtea constată cu surprindere că agentul de pază nici măcar nu a fost inculpat în cadrul cercetării penale referitoare la faptele cu privire la care s-a plâns reclamantul.

www.JURI.ro

86. În ceea ce priveşte ipoteza automutilării, deşi aceasta este susţinută şi de concluziile Poliţiei Judiciare Neamţ, justificând astfel propunerea de neîncepere a urmăririi penale transmise parchetului la 20 mai 1997 (a se vedea paragraful 40 de mai sus), Curtea observă că nici Guvernul, nici autorităţile interne nu au furnizat explicaţii privind modalitatea în care reclamantul şi-ar fi putut autoprovoca leziuni de o asemenea natură şi gravitate.

Din declaraţiile poliţiştilor acuzaţi rezultă că acesta ar fi încercat să se automutileze în prezenţa poliţiştilor, aruncându-se la pământ şi lovindu-se cu capul de pereţi, de podea sau de mesele şi scaunele sălii în care fusese condus, la secţia de poliţie. Or, Curtea constată, încă o dată, că această ipoteză nu a fost confirmată de nici o expertiză, în timp ce depoziţiile poliţiştilor audiaţi de parchet au fost deosebit de sumare şi confuze în această privinţă.

87. În concluzie, Curtea observă că elementele de probă nu confirmă afirmaţiile Guvernului.

88. În lipsa unei explicaţii plauzibile, Curtea apreciază că, în speţă, leziunile constatate pe corpul reclamantului au fost produse ca urmare a unui tratament pentru care răspunderea revine Guvernului.

89. În ceea ce priveşte aprecierea gravităţii relelor tratamente, Curtea aminteşte că aceasta este relativă prin natura sa; ea depinde de un ansamblu de împrejurări specifice speţei, cum ar fi durata tratamentului sau efectele sale psihice ori psihologice şi, în unele cazuri, de sexul, vârsta şi starea de sănătate a victimei. Atunci când o persoană este lipsită de libertate, folosirea forţei fizice, în condiţiile în care aceasta nu este determinată de comportamentul persoanei, aduce atingere demnităţii umane şi constituie, în principiu, o încălcare a dreptului garantat de art. 3 din Convenţie (hotărârile *Labita împotriva Italiei* [GC] nr. 26772/95, § 120, CEDH 2000-IV, şi *Pantea împotriva României* nr. 33343/96, § 185-186, 3 iunie 2003, nepublicată).

90. Amintind că Convenţia este un „instrument viu care se interpretează în lumina condiţiilor de viaţa actuale" (a se vedea, printre altele, hotărârile *Tyrer împotriva Marii Britanii* din 25 aprilie 1978, seria A nr. 26, pag. 15-16, § 31, şi *Selmouni împotriva Franţei*, citată mai sus, § 101), Curtea apreciază că evoluţia în creştere a exigenţelor în materia protecţiei drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale implică, în paralel şi inevitabil, un grad mai mare de severitate în aprecierea încălcărilor aduse valorilor fundamentale ale societăţilor democratice. Prin urmare, acte care în trecut erau calificate ca „tratamente inumane şi degradante", iar nu „tortură", ar putea fi calificate diferit în viitor.

91. În speţă, Curtea subliniază în mod deosebit intensitatea loviturilor aplicate reclamantului, care au produs echimoze multiple la nivelul capului şi, mai cu seamă, un traumatism cranio-cerebral prin violenţă, cu edem cerebral difuz, având efecte de durată.

Curtea remarcă, între altele, durata relelor tratamente aplicate reclamantului timp de mai multe ore, începând cu reţinerea sa la bar, seara, continuând în timpul transportului cu maşina poliţiei şi apoi la secţia de poliţie, înainte de a fi dus la spital într-o stare gravă până la ora 4,20 dimineaţa (a se vedea paragrafele 11-14 şi 19-22 de mai sus).

www.JURI.ro

Mai mult, Curtea observă că reclamantul era deosebit de vulnerabil, aflându-se singur sub supravegherea a cel puţin 5 poliţişti care l-au condus în timpul nopţii la sediul poliţiei în urma unui incident minor într-un bar.Prin urmare, Curtea consideră că violenţele la care a fost supus reclamantul prezintă un caracter deosebit de grav, de natură să conducă la dureri şi suferinţe acute, astfel încât acestea trebuie considerate ca acte de tortură în sensul art. 3 din Convenţie.

92. Având în vedere cele de mai sus, Curtea decide că a avut loc o încălcare a art. 3 din Convenţie sub acest aspect.

2. În ceea ce priveşte decesul reclamantului

93. Curtea arată că văduva reclamantului nu a pretins că ar fi avut loc o încălcare a art. 2 din Convenţie, ca urmare a morţii acestuia, ci că aceasta a solicitat Curţii să evalueze gravitatea relelor tratamente aplicate, având în vedere urmările acestora asupra stării de sănătate a reclamantului, având în vedere că acestea au condus la o patologie neurologică severă, inclusiv hipertensiune intracraniană şi o tumoare cerebeloasă survenite ca urmare a edemului cerebral difuz constatat imediat după violenţele din noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997.

94. Curtea observă că în perioada 1997-1998 reclamantul a fost internat de mai multe ori pentru afecţiuni cardiace. La data de 5 august 1999 a fost victima unui accident rutier în urma căruia a suferit o contuzie toracică şi fractura braţului drept, iar şoferul autoturismului a decedat. În mai 2000 reclamantul a fost supus unei intervenţii chirurgicale la nivelul creierului, în vederea înlăturării unei tumori cerebeloase. În iulie 2000, tumoarea a recidivat, iar reclamantul a fost supus unei noi intervenţii chirurgicale.

95. Curtea arată în continuare că decesul reclamantului a avut loc la data de 24 ianuarie 2001, la 4 ani după traumatismul cerebral suferit în noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997, iar în perioada 1997-1998 nu a fost înregistrată nici o evoluţie negativă a edemului cerebral difuz iniţial, maladiile cardiace tratate în acest interval neavând nici o legătură cu edemul cerebral. Ulterior, în august 1999, reclamantul a fost victima unui accident rutier în urma căruia starea sănătăţii sale s-a înrăutăţit.

96. Având în vedere cele de mai sus, Curtea apreciază că legătura directă de cauzalitate între traumatismul suferit ca urmare a relelor tratamente aplicate în 1997 şi decesul reclamantului este incertă.

Prin urmare, ea consideră că nu se încadrează în prevederile art. 2 din Convenţie.

3. În ceea ce priveşte caracterul adecvat al anchetei desfăşurate de autorităţile interne

A. Argumentele părţilor

97. Cu privire la ancheta penală desfăşurată ca urmare a plângerii pentru rele tratamente formulate de reclamant, văduva acestuia a arătat că probele au fost administrate şi

www.JURI.ro

martorii audiaţi de către Poliţia Judiciară Piatra-Neamţ, adică tocmai de autoritatea în cadrul căreia activau poliţiştii anchetaţi. În ceea ce priveşte decizia de neîncepere a urmăririi penale a Parchetului Militar Bacău, aceasta a fost emisă în absenţa unei anchete efective. Mai mult, reclamantul nu a primit niciodată răspuns la contestaţia formulată împotriva acestei decizii, prin care acesta sesizase Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie.

98. Guvernul arată că în cauză a avut loc o anchetă efectivă şi obiectivă. Acesta subliniază că reclamantul nu a formulat plângere împotriva actelor de cercetare penală efectuate de procuror, ceea ce demonstrează că reclamantul nu a avut nemulţumiri legate de desfăşurarea procedurii penale.

99. Printre altele, în observaţiile complementare transmise la 4 decembrie 2003, Guvernul susţine că reclamantul nu s-a îndreptat nici în instanţa împotriva deciziei de neîncepere a urmăririi penale emise de procuror, prin apelarea la calea deschisă prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 486/1997, publicată la 6 martie 1998, care interpretează în acest sens art. 21 din Constituţia României referitor la liberul acces la justiţie.

B. Aprecierea Curţii

100. Curtea arată că aspectele indicate de Guvern în observaţiile complementare sunt mai curând de natură unei excepţii preliminare de neepuizare a căilor de recurs interne. Fiind ridicată pentru prima dată după decizia de admisibilitate, o asemenea cerere este tardivă (a se vedea, de exemplu, Hotărârea *Ceteroni împotriva Italiei* din 15 noiembrie 1996, Recueil 1996-V, pag. 1755-1756, § 19).

101. În ceea ce priveşte fondul cererii, Curtea aminteşte că, atunci când o persoană susţine în mod credibil că ar fi fost victima unor tratamente contrare art. 3 din Convenţie, din partea poliţiei sau a altor servicii similare ale statului, dispoziţia menţionată, coroborată cu obligaţia generală a statului, prevăzută la art. 1, de a recunoaşte „oricărei persoane aflate sub jurisdicţia lor drepturile şi libertăţile definite în (...) Convenţie”, impune implicit cerinţa desfăşurării unei anchete oficiale efective. O asemenea anchetă, la fel ca şi cea impusă de prevederile art. 2 din Convenţie, trebuie să fie de natură să conducă la identificarea şi sancţionarea persoanelor vinovate. În caz contrar, interdicţia legală generală a tratamentelor inumane sau degradante ar fi lipsită de eficienţă practică, în ciuda importanţei sale fundamentale, şi s-ar crea posibilitatea ca în unele cazuri agenţii statului, beneficiind de o cvasi-impunitate, să calce în picioare drepturile persoanelor aflate sub supravegherea lor (Hotărârea *Labita împotriva Italiei*, citată mai sus, § 131).

102. Curtea observă că în prezenta cauză s-a desfăşurat o anchetă. Rămâne însă de verificat diligenţa cu care aceasta a fost condusă şi caracterul său „efectiv”.

103. Curtea aminteşte că, pentru ca o anchetă cu privire la omor sau rele tratamente săvârşite de agenţi ai statului să fie considerată efectivă, se poate aprecia, în general, că este necesar ca persoanele care conduc ancheta şi cele care fac cercetările să fie independente de cele implicate în evenimente (a se vedea, de exemplu, hotărârile *Gulec împotriva Turciei* din 27 iulie 1998, Recueil 1998-IV, § 81-82, şi *Ogur împotriva Turciei* [GC] nr. 21954/93, CEDH

www.JURI.ro

1999-III, § 91-92). Aceasta presupune nu doar absenţa oricărui raport ierarhic sau instituţional, dar şi o independenţă concretă (a se vedea, de exemplu, hotărârile *Ergi împotriva Turciei* din 28 iulie 1998, Recueil 1998-IV, § 83-84, şi *Kelly ş.a. Împotriva Marii Britanii* nr. 30054/96, § 114, 4 mai 2001).

104. În legătura cu acest aspect, Curtea observă că ancheta a fost condusă mai întâi de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamţ şi de către Inspectoratul Judeţean de Poliţie Neamţ şi privea atât faptele cu privire la care se plânsese reclamantul, săvârşite de către poliţişti, cât şi acuzaţiile împotriva reclamantului cu privire la săvârşirea infracţiunii de ultraj împotriva poliţiştilor.Curtea remarcă faptul că probele au fost administrate şi martorii au fost audiaţi de Poliţia Judiciară Piatra-Neamţ, poliţiştii cercetaţi fiind angajaţi tot ai Poliţiei Piatra-Neamţ. Or, acest fapt nu este compatibil cu principiul lipsei oricărui raport ierarhic sau instituţional între persoanele care conduc cercetările şi cele implicate în evenimente.

105. Curtea observă în continuare că, la 10 iunie 1997, după 5 luni de la evenimente şi după ce reclamantul, 3 martori şi poliţiştii acuzaţi de rele tratamente fuseseră audiaţi şi se dispusese efectuarea unei expertize medico-legale, Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamţ şi-a declinat competenţa în favoarea Parchetului Militar Bacău, având în vedere calitatea de militar a poliţiştilor acuzaţi.

106. Curtea constată astfel că, la 4 februarie 1998, fără a-l fi audiat pe reclamant, Parchetul Militar Bacău a dispus neînceperea urmăririi penale a celor 8 poliţişti acuzaţi de rele tratamente. Hotărârea a fost motivată prin aceea că nu se dovedise că poliţiştii cercetaţi ar fi săvârşit fapta.

107. Curtea observă în primul rând că independenţa procurorului militar care a condus ancheta asupra poliţiştilor poate fi pusă la îndoială, având în vedere prevederile interne în vigoare la data evenimentelor. Ea subliniază în legătură cu acest aspect că, în conformitate cu Legea nr. 54/1993, procurorii militari sunt ofiţeri activi, ca şi poliţiştii, care la data evenimentelor făceau parte din structura militară, fapt ce are la bază principiul subordonării ierarhice; aceştia deţineau grade militare, beneficiau de toate privilegiile în acest domeniu şi răspundeau pentru încălcarea regulilor disciplinei militare.

Curtea observă că, în baza acestei legături instituţionale, absenţa independenţei procurorului militar s-a concretizat, în speţă, în lipsa de imparţialitate în conducerea cercetărilor cu privire la poliţiştii acuzaţi.

108. Într-adevăr, Curtea consideră deosebit de frapant faptul că Parchetul Militar nu a ţinut deloc seama în ordonanţa de neîncepere a urmăririi penale de concluziile rapoartelor de expertiză medico-legală efectuate în cauză, ultimul datând din 28 martie 1997, întocmit la cererea Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamţ, menţionând agresiunile la care a fost supus reclamantul (a se vedea paragrafele 22, 25 şi 33 de mai sus).

109. Rezultă, de asemenea, din piesele dosarului că la 2 martie 1998 reclamantul a sesizat Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, formulând o plângere împotriva ordonanţei de neîncepere a urmăririi penale a Parchetului Militar Bacău. La 18 august 1998

www.JURI.ro

procurorul B. din cadrul Secţiei parchetelor militare de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie a dispus clasarea, fără a răspunde plângerii reclamantului, pe motiv că Parchetul de pe lângă Curtea Supemă de Justiţie respinsese deja plângerea la 15 octombrie 1997 şi 25 februarie 1998. Procurorul B. a precizat că „se efectuase comunicarea cu petiţionarul", fără a indica nici o dată.

Cu toate acestea, Curtea constată că Guvernul nu a transmis nici o copie a deciziei Secţiei parchetelor militare de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie de respingere a plângerii reclamantului împotriva ordonanţei de neîncepere a urmăririi penale.

110. Având în vedere cele de mai sus, Curtea apreciază că autorităţile nu au efectuat o anchetă amănunţită şi eficientă în legătură cu afirmaţiile credibile ale reclamantului privind aplicarea unor rele tratamente în timpul reţinerii sale.În consecinţa, Curtea decide că a avut loc o încălcare a art. 3 din Convenţie sub acest aspect.

II. Asupra pretinsei încălcări a art. 6 alin. 1 din Convenţie

111. Reclamantul se plânge cu privire la durata procedurii în cadrul căreia a fost acuzat de ultraj împotriva poliţiştilor. El invocă art. 6 alin. 1 din Convenţie, conform căruia:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea... într-un termen rezonabil... de către o instanţă... care va hotărî... asupra temeiniciei oricărei acuzaţii în materie penală îndreptată împotriva sa."

112. Văduva reclamantului arată că, la 12 februarie 2001, instanţa a constatat încetarea acţiunii penale împotriva reclamantului ca urmare a decesului acestuia.

113. Guvernul susţine că momentul începerii procedurii penale împotriva reclamantului este 27 februarie 1998, dată la care a fost începută urmărirea penală împotriva acestuia, după ce Parchetul Militar Bacău a pronunţat neînceperea urmăririi penale cu privire la poliţiştii acuzaţi de rele tratamente.

114. În ceea ce priveşte aprecierea caracterului rezonabil al duratei procedurii, aflată în curs în primă instanţa pe rolul Tribunalului Alba, în ianuarie 2001, dată la care Guvernul a transmis observaţiile sale, acesta din urmă a arătat că nu au existat perioade semnificative de inactivitate. Acesta a arătat că autorităţile judiciare nu au prelungit în mod nejustificat procedura şi că fuseseră efectuate numeroase acte procedurale, cauza prezentând un grad mediu de complexitate. Printre altele, Guvernul susţine că reclamantul ceruse el însuşi numeroase amânări ale cauzei.

115. Curtea reaminteşte că, în materie penală, „termenul rezonabil" prevăzut de art. 6 alin. 1 menţionat mai sus începe din momentul la care o persoană este „pusă sub acuzare". Acesta poate fi un moment anterior sesizării instanţei, în special acela al arestării, începerii urmăririi penale sau al cercetărilor. „Punerea sub acuzare" în sensul art. 6 alin. 1 din Convenţie poate fi definită, prin urmare, ca fiind „comunicarea oficială, din partea autorităţii competente, a învinuirii de a fi săvârşit o infracţiune", idee care corespunde şi noţiunii de

www.JURI.ro

„consecinţe importante asupra situaţiei” persoanei suspecte (a se vedea Hotărârea *Reinhardt şi Slimane-Kaid împotriva Franţei* din 31 martie 1998, Recueil 1998-II, pag. 660, § 93).

116. Curtea observă că reclamantul a fost citat chiar în ziua incidentului, la 27 ianuarie 1997. Ancheta penală a fost deschisă la 28 ianuarie 1997 de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamţ. Ca urmare a decesului său, la 24 ianuarie 2001, Tribunalul Alba a constatat încetarea acţiunii penale împotriva reclamantului, printr-o decizie din 12 februarie 2001.

117. Prin urmare, procedura penală împotriva reclamantului a început la 27 ianuarie 1997, o dată cu reţinerea sa, şi s-a finalizat la 24 ianuarie 2001. Aceasta a durat, aşadar, 4 ani, dintre care un an şi 9 luni, din ianuarie 1997 până în octombrie 1998, în faţa parchetului - un an şi o lună în faţa Parchetului Neamţ şi 8 luni în faţa Parchetului Militar Bacău - şi 2 ani şi 3 luni, din octombrie 1998 până în ianuarie 2001, în faţa Tribunalului Alba, sesizat în primă instanţa.

118. Având în vedere învinuirea adusă reclamantului şi natura faptelor cercetate, şi anume că a pălmuit de două ori un poliţist şi a rănit uşor pe un altul, lovindu-l cu piciorul, Curtea apreciază că dosarul nu era unul complex.

Prin urmare, Curtea consideră că durata procedurii nu poate fi justificată în mod rezonabil prin natura şi complexitatea cauzei.

119. De altfel, Curtea observă că, în intervalul iunie 1999 - iunie 2000, tribunalul a amânat cauza de mai multe ori pe motiv că martorii erau absenţi, deşi aceştia fuseseră citaţi aproape lunar, dispunându-se măsuri de constrângere, care totuşi nu au fost aplicate.

Curtea consideră că autorităţile judiciare ar fi trebuit să manifeste o preocupare deosebită faţă de accelerarea procedurii, având în vedere şi starea de sănătate a reclamantului.

120. Având în vedere cele de mai sus, Curtea apreciază că art. 6 alin. 1 din Convenţie a fost încălcat.

III. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenţie

A. Prejudiciul

121. Conform art. 41 din Convenţie:

În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenţiei sau a protocoalelor sale şi dacă dreptul intern al înaltei părţi contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecinţelor acestei încălcări, Curtea acordă părţii lezate, dacă este cazul, o reparaţie echitabilă.

122. În cererea prin care a sesizat Curtea, din 21 mai 1998, reclamantul a formulat o cerere de reparaţie echitabilă pentru prejudiciul moral şi material suferit, al cărui cuantum este lăsat la aprecierea Curţii, precizând totodată că cheltuielile de judecată se ridicau la o sumă de aproximativ 20 milioane lei.

www.JURI.ro

123. Văduva reclamantului nu a formulat nici o cerere de reparaţie echitabilă după decizia de admisibilitate, deşi în scrisoarea adresată acesteia la 10 noiembrie 2003 acesteia i s-a atras atenţia asupra prevederilor art. 60 din Regulamentul Curţii care prevede că orice cerere de reparaţie echitabilă în baza art. 41 din Convenţie trebuie formulată în cadrul observaţiilor scrise cu privire la fondul cauzei sau, în lipsa unor asemenea observaţii, în cadrul unui document separat transmis într-un termen de maximum două luni de la decizia prin care cererea este declarată admisibilă.

124. Cu toate acestea, în ciuda lipsei unui răspuns al văduvei reclamantului la scrisoarea de însoţire a deciziei de admisibilitate, Curtea apreciază că, având în vedere împrejurările excepţionale ale cauzei, îndeosebi caracterul deosebit de grav al încălcărilor constatate, precum şi prejudiciul moral evident rezultând din acestea, va fi acordată, în echitate, după cum prevede art. 41 din Convenţie, suma de 10.000 euro cu acest titlu.

B. Majorări de întârziere

125. Curtea hotărăşte să aplice majorări de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practicată de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,
CURTEA,
ÎN UNANIMITATE:

1. hotărăşte că a fost încălcat art. 3 din Convenţie, ca urmare a torturii la care a fost supus reclamantul în timpul reţinerii;

2. hotărăşte că a fost încălcat art. 3 din Convenţie, ca urmare a faptului că autorităţile nu au desfăşurat o anchetă amănunţită şi eficientă în legătură cu tratamentul menţionat;

3. hotărăşte că a fost încălcat art. 6 alin. 1 din Convenţie;

4. hotărăşte că:

a)statul pârât trebuie să plătească văduvei reclamantului, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, conform art. 44 alin. 2 din Convenţie, 10.000 (zece mii) euro cu titlu de prejudiciu moral, convertiţi în lei la cursul din ziua efectuării plăţii, precum şi orice eventuală altă sumă care ar putea fi datorată cu titlu de impozit asupra sumei menţionate;

b)această sumă va fi majorată, începând de la data expirării termenului menţionat până la momentul efectuării plăţii, cu o dobândă simplă de întârziere egală cu dobânda minimă pentru împrumut practicată de Banca Centrală Europeană, valabilă în această perioadă, la aceasta adăugându-se o majorare cu 3 puncte procentuale.

Redactată în limba franceză şi comunicată în scris la data de 12 octombrie 2004, în baza art. 77 alin. 2 şi 3 din regulament.

www.JURI.ro

J.-P. Costa,
preşedinte

S. Dolle,
grefier

www.JURI.ro